

# Leertijdverkorting: een goede optie



Zo tegen het eind van het schooljaar komen er regelmatig ouders in mijn praktijk met de vraag of het verstandig is om hun kind komend schooljaar een groep te laten overslaan. Die vraag komt natuurlijk niet zomaar uit de lucht vallen, en verdient een zorgvuldige analyse. Wat is de reden voor het stellen van deze vraag? Dat levert vaak een bijzonder gesprek op. Vrijwel geen enkele ouder wil dat zijn kind een uitzondering is of wordt. De Hollandse nuchterheid maakt dat we veelal tegen elkaar blijven zeggen dat gewoon doen het beste is, want dan doen we al gek genoeg. Opvallen is uit den boze.

Wat jammer dat juist ook ouders van hoogbegaafde kinderen zichzelf deze uitspraak blijven voorhouden. Ze zien dat hun kind het net even anders doet dan de rest van de klas, en dat de juf en de omgeving dat niet altijd als plezierig en toevoegend ervaren. Die negatieve lading rondom het anders zijn van hun kind willen ze er heel graag af hebben. Gesprekjes met het kind met het verzoek zich vooral aan te passen vinden dan ook veelvuldig plaats. Veelal vanuit de gedachte 'dan hoor je er tenminste bij' geven ouders hun kind bijvoorbeeld mee: 'Laat maar niet op school zien dat je al kunt lezen, dat vind de juf niet zo fijn. De andere kinderen kunnen dat nog niet in groep 1.'

## Aanpassen aan de groep

Vrijwel geen enkele ouder wil dat juist zijn kind er niet bij hoort. Soms heeft dat te maken met het eigen referentiekader van vroeger. De ouders willen hun kind de ervaring besparen buiten de groep te vallen, en probe-

ren hem zo te begeleiden dat zowel hij als zichzelf gaan geloven dat aanpassen de beste optie is.

Op korte termijn is het wellicht een oplossing. Het kan immers geen kwaad te ervaren en te leren dat je soms moet voegen naar dat wat er is. Zo is het leven, en zo zit de maatschappij ook in elkaar. Niks mis mee, dus. Wat is dan het probleem?

Aanpassen kan tijdelijk, per situatie, wenselijk zijn. Daar kies je – zeker als snel schakelende, analytische en creatieve oplosser – vaak heel strategisch voor. Je overziet snel wat het jou en de omgeving kan brengen als je even dat doet wat de omgeving ook doet en van jou verwacht.

Aanpassen als oplossing voor de langere termijn is een ander verhaal. Hoogbegaafd zijn en je aanpassen aan je omgeving is soms als lopen op te kleine schoenen. Doe je dat te lang, dan kun je overal last van krijgen. Niet alleen van zere tenen, maar ook van je knieën, je heupen, je rug... Uiteindelijk kun je een chronische

# Een klas overslaan | Twee leerstofjaren in één

door Marianne Rietveld

hoofdpijn ontwikkelen die zijn oorsprong vindt bij het aanpassen aan de ander. Je verliest jezelf uit het oog, je weet niet meer wie jij bent en wat jij eigenlijk wilt. Want dat wel weten zou je weleens het gevoel kunnen geven dat jij de enige bent die zo denkt. En dat wil je niet. Onze menselijke drang als sociale wezens om ergens bij te horen is groot.

## Goed gedrag

Terug naar de vraag die de ouders bezighoudt. Zij zien al langer dat het niet zo lekker gaat met hun kind en komen dan vaak uit bij school. Niet zo gek, want op school brengt het kind veel, zo niet de meeste tijd door, dus is het handig op die plek navraag te doen naar hoe hij zich daar laat zien.

De school merkt en ziet niets en geeft de ouders mee dat hun kind op school nergens last van heeft, dat hij wel wat stiller is maar geen opvallend vervelend en storend gedrag vertoont. Waarschijnlijk vertoont hij alleen in het weekend en thuis gedrag dat de ouders als niet prettig ervaren. Dat er verveling ontstaat, dat er geen uitdaging meer is en dat er wisselende schoolprestaties zichtbaar zijn, wordt dan soms afgedaan met: 'Ieder kind heeft weleens een mindere periode,' of 'Hij heeft zijn tijd hard nodig om het reguliere werk af te krijgen en aan de extra taken komt hij al helemaal niet toe. Dus vervelen kan hij zich niet.'

Het balletje wordt teruggespeeld naar de ouders. Thuis zien die dat hun kind steeds passiever wordt, zich terugtrekt op zijn kamer. Ze merken dat zijn resultaten op school een neerwaartse lijn vertonen en dat hij de laatste tijd wel erg vaak met een grote boze BOOS wolk boven zich rondloopt in huis. De rest van het gezin begint het zo langzamerhand wel een beetje zat te worden om op eieren te lopen en sommeert hun huisgenoot zich aan te passen en zich te gedragen. Zo moeilijk is dat toch niet?

Toch wel, anders had dit kind allang gehoor gegeven aan de vraag zich te gedragen. Want dat is vaak nu net het probleem: hij weet wel dat het anders moet, maar niet hóé. Een veelvoorkomend misverstand is dat als je zo slim bent, je alles wel kunt, dus dit ook.

## Hulp bij verandering

Voorbij alle negatieve opmerkingen schuilt een kind dat vooral hulp nodig heeft bij de vraag: hoe doe ik dat? Ik leg ouders uit dat zo'n kind het, ondanks zijn slim zijn, vaak erg lastig vindt om zijn gedrag om te keren en datgene te laten zien wat wenselijk is of als wenselijk wordt ervaren. Het is niet voldoende om het

kind te sommeren te veranderen. Dat kan hij zeker niet alleen, daar heeft hij hulp bij nodig. Hier is de bekende driehoek van Luc Stevens van toepassing, waarin ouder, kind en school verbindend actief zijn.

Een eerste stap kan een gesprek met het kind zijn waarin hij gezien wordt en zijn gedrag benoemd wordt, zonder oordeel. Dat levert al vaak een kind in de actieve modus op. In de praktijk blijkt ook dikwijls dat de school het wel ziet, maar niet weet hoe te handelen. Je kent niet altijd de educatieve behoeften van een kind als je weet dat hij (hoog)begaafd is.

Ik maak de volgende stappen concreet aan de hand van een casus.

---

### Casus: Ben

**Leerling:** Ben. Zit in groep 6, verveelt zich, laat dit op school niet zien maar is erg gemotiveerd om een klas over te slaan.

**Ouders:** zien thuis gedrag dat niet past bij Ben en maken zich zorgen. Gaan in gesprek met Ben en horen hem zeggen dat hij makkelijk naar groep 8 kan omdat hij in de combinatiegroep 6/7 van dit jaar al het werk van groep 7 al kende en stiekem ook gemaakt heeft, en nu al het rekenwerk van groep 8 maakt. Daar was tijd voor omdat hij zich vooral verveelde. De ouders krijgen geen gehoor bij school en willen graag laten onderzoeken of de wens van Ben haalbaar kan zijn en misschien de oorzaak is van die grote boze wolk.

**Leerkracht:** ziet geen reden tot onderzoek om te gaan versnellen. Ben moet eerst maar eens laten zien dat hij zijn gewone werk op tijd af krijgt. Volgens de ouders heeft de leerkracht feiten nodig om te zien dat Ben mogelijk een groep zou kunnen overslaan.

**School:** heeft geen helder beleid waarin versnellen tot de mogelijkheden behoort. De hoop van de ouders is dat de school in actie zal komen als er een rapport ligt waaruit zou blijken dat de wens van Ben reëel en haalbaar is.

### Het traject

We gebruiken het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH) als instrument om Ben 'in kaart te brengen'. Een traject dat zomaar twee maanden kan duren.

Het diagnostisch gesprek met Ben tijdens het invullen van de vragenlijst was een goed en diepgaand gesprek en een goede graadmeter. Want zo introvert als Ben was beschreven, zo leuk en open waren de sessies waarin hij al snel doorhad dat 'gewenste antwoorden'

niet geaccepteerd werden. Zodra hij voelde dat het veilig was en dat hij mocht laten zien wat hij kon en wie hij werkelijk was, kwamen de antwoorden ook vanuit zijn gevoel en zijn beleving. Niks introvert – open en bevlogen!

Analysierend liepen we de vragen door. Eén ding was duidelijk en herhaalde zich steeds weer: 'Ik wil naar groep 8, want ik weet bijna alles van groep 7 en ik heb daar niets meer te leren.' Hij was duidelijk, zag voor zich hoe dat in zijn werk zou gaan en had er het volste vertrouwen in dat hij nog maar één jaar op deze school hoefde door te brengen.

Tegen het einde van de twee maanden waren alle gegevens ingevoerd en was Ben extern doorgetoetst om te kijken wat zijn exacte didactisch niveau was. Alles was in kaart gebracht, een cadeautje van de ouders voor de school. Aan mij de mooie taak om alle gegevens bij elkaar te leggen ter voorbereiding van het gesprek waarin de bevindingen gedeeld en besproken konden worden.

---

### Vervroegde doorstroming

Zowel op cognitief als op sociaal vlak zijn er op korte én op lange termijn steeds weer positieve resultaten en ervaringen te zien met versnellen. De gevreesde sociaal-emotionele gevolgen blijven uit als er een weloverwogen besluit wordt genomen, waarin ook de mogelijkheden voor nazorg zijn meegenomen. Er is inmiddels veel internationaal onderzoek dat een wetenschappelijke ondersteuning vormt voor versnellen als een onderwijskundige interventie, waarvoor niet alleen meer- en hoogbegaafde kinderen maar ook onderpresteerders in aanmerking komen (N. Colangelo, 2007).

### Bezwaren van school

Wat maakt een school en leerkracht dan huiverig voor deze stap? Waarom zou een leerling nog in groep 7 moeten blijven, als we een lerend uitgangspunt hebben voor iedere leerling? Want dat willen we toch, dat ze elke dag iets nieuws leren op school? Wat maakt

dan dat daar voor de slimme kinderen een uitzondering op wordt gemaakt? Als je al twee jaar een score op M8 haalt en je bent nu halverwege groep 7 klaar met de stof van groep 8, wat moet je dan nog meer laten zien? Vertrouwen is ook hier een sleutelwoord. 'Maar wat als het fout gaat...?' Waar is ons vertrouwen in de leerling, waar zijn we bang voor? Is het niet zo dat als we loslaten en de leerling het vertrouwen geven dat hij zijn eigen leerlijn best kan bewaken, de leerling juist actief en zuiver aan het werk gaat? Is het niet zo dat als wij de leerling iets te leren hebben, hij vanzelf zijn nieuwsgierigheid weer terugkrijgt? Is het niet zo dat als we de leerling een veilig pedagogisch klimaat bieden, hij fouten dúrft te maken?

Is het niet zo dat de leerling door evaluatie van het proces zicht krijgt op zijn eigen handelen en zijn manier van leren? Is het niet zo dat we dat juist van de leerling vragen: zelfverantwoordelijk leren (en leven)? Is het niet zo dat we dat nu juist zo vaak tegen de hoogbegaafde leerling zeggen: 'Je kunt het toch zelf wel oplossen?'

Is het niet zo... Is het niet zo dat als we de leerling met niemand behalve zichzelf vergelijken, hij kan worden wie hij is en kan laten zien wat hij te leren heeft? Is dát niet de boodschap van iedere leerkracht aan alle leerlingen? 'Laat mij zien wie je bent en vertel mij wat jij nodig hebt.' Waarom verwachten we dan van een hoogbegaafde leerling dat hij het helemaal alleen kan en daar niemand voor nodig heeft?

---

En Ben? Ben start komend schooljaar in groep 8. We kiezen voor het traject van twee leerstofjaren in één, want er viel wel degelijk nog wat te leren uit de stof van groep 7.

We gaan aan de slag en vertrouwen erop dat ook de leerkracht hulp inroept en eigen onzekerheden durft te benoemen als het even niet gaat zoals verwacht. Zodat ook de leerkracht in passende schoenen kan blijven lopen.

Een positieve houding en een goede motivatie doen wonderen. Aan Ben zal het niet liggen! ■

---

foto Jord Visser



Marianne Rietveld is specialist hoogbegaafdheid & talentontwikkeling, werkend vanuit het hart. Ze is coach, trainer, begeleider en adviseur en schrijft over hoogbegaafdheid. Ze richt zich op de begeleiding van leerkrachten, ouders, kinderen en jongvolwassenen die worstelen met hun 'anders zijn'. Recent ontwikkelde ze het programma SamenWijzer, begeleiden en verbinden vanuit Talent. Voor meer informatie over nazorg bij vervroegde doorstroming, zie het blog van Marianne op de website van De WijsWijzer. [www.dewijswijzer.nl](http://www.dewijswijzer.nl)